

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností pro CHKO Beskydy

Plánovací část

2018 - 2028

Obsah

2. Plánovací část	3
2.1. Definice základních omezení rozvoje	3
2.2. Výběr cílových skupin a jejich specifikace	3
2.3. Specifikace cíle interpretace – jeho dosažení, příčiny a důsledky, výsledný vliv na chování návštěvníka.....	4
2.4. Práce s klíčovými sděleními – odůvodnění výběru témat a klíčových sdělení interpretace	6
2.5. Vymezení prostředků interpretace – stanovení sdělení a prostředků interpretace pro jednotlivé cílové skupiny	11
Stručný popis jednotlivých prostředků interpretace.....	11
Rozdělení využití jednotlivých prostředků k interpretaci dílčích cílů	14
2.6. Doprovodná infrastruktura a služby – plánovaná doprovodná infrastruktura, potenciál rozvoje služeb spojených s interpretací, interpretace u poskytovatelů služeb	18
Obecné zásady a doporučení	18
Zásady pro turistické informační služby	20
Zásady pro výstavby a rekonstrukce naučných stezek.....	20
Zásady poskytování služeb pro cyklisty	21
Zásady pro hromadné sportovní akce	21
2.7. Definice základních omezení ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu a návštěvnosti u vybraných lokalit.....	23
2.8. Určení podporovaných směrů rozvoje území vůči návštěvníkům.....	27

Seznam používaných zkratek:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

BIC – Beskydské informační centrum

BL – Biskupské lesy Biskupství ostravsko - opavské

ČSOP – Český svaz ochránců přírody

DPB – dům přírody Beskyd

IS – informační středisko

KPNV – koncepce práce s návštěvnickou veřejností

LČR – Lesy české republiky

MZCHÚ – maloplošné zvláště chráněné území

NPR – národní přírodní rezervace

PP – přírodní památka

PR – přírodní rezervace

VMP – Valašské muzeum v přírodě

ZCHÚ – zvláště chráněné území

2. Plánovací část

2.1. Definice základních omezení rozvoje

Základní omezení rozvoje vyplývají jednak ze základních ochranných podmínek CHKO dle zákona 114/1992 Sb., základních ochranných podmínek národních přírodních rezervací a přírodních rezervací dle tohoto zákona. Ve vztahu k návštěvnosti se jedná zejména o omezení vstupu mimo značené cesty na území NPR, provozování horolezectví v NPR, táboření a rozdělování ohně na celém území CHKO, vjezd motorových vozidel mimo komunikace, pořádat automobilové a motocyklové závody či pořádat soutěže na jízdních kolech mimo silnice na celém území CHKO. Ostatní omezení ve vztahu k ochraně přírody vyplývají z dobrovolných dohod s jednotlivými vlastníky pozemků.

Mimo tato základní omezení je na území CHKO omezen vstup veřejnosti do ochranných pásem vodního zdroje (vodní nádrž Morávka, vodní nádrž Šance a další drobná ochranná pásma v místech bodových lokálních vodních zdrojů).

2.2. Výběr cílových skupin a jejich specifikace

Při definování a výběru cílových skupin hrála roli jednak znalost návštěvníků území, účel vzniku koncepce práce s návštěvníckou veřejností, z ní vycházející cíle interpretace a také šance, s jakou je možno počítat s oslovením návštěvníků prostřednictvím interpretačních technik.

Informace o cílových skupinách byly získány z podkladů shromážděných AOPK ČR Regionálním pracovištěm Správa CHKO Beskydy (výzkumy návštěvnosti za léta 2009-2016), z dat zveřejněných destinačními managementy, dat České centrály cestovního ruchu CzechTurism a z vlastních terénních šetření. Popis jednotlivých skupin návštěvníků je součástí analytické části koncepce.

Ne všechny z těchto skupin návštěvníků jsou oslovitelné prostřednictvím interpretace. Existuje pouze možnost ovlivnit mínění ostatních o těchto skupinách, a tak se pokusit nepřímo ovlivnit i jejich chování (medializace problémového chování a jeho důsledků). Většinou jde o uzavřené skupiny, které mají vlastní program (např. „čundráci“, horolezci), skupiny charakteristické určitým extrémním chováním (čtyřkolkáři, adrenalinoví cyklisté) nebo návštěvníky, kteří přijíždějí do území na velmi omezený čas, v přesně stanovenou dobu a s naprosto jasným cílem (sběrači, účastníci hromadných sportovních akcí). Někteří návštěvníci mohou patřit do několika různých skupin zároveň. Zatímco v určitých případech je lze oslovit velmi těžko, u jiné formy návštěvy můžeme mít větší šanci. Z těchto důvodů jsme vytvořili výsledné cílové skupiny, na které je vhodné se při komunikaci s návštěvníky zaměřit.

Popis nejvýznamnějších cílových skupin:

- **turisté** – Skupinu společně tvoří pěší výletníci, cykloturisté, běžkaři a milovníci pobytu v divočině (vícedenní přechody s přespáváním). Početně nejsilnější je skupina jednodenních (několikahodinových) pěších výletníků a cykloturistů. Naopak milovníci vícedenních pěších přechodů v kombinaci s přespáváním jsou ve výrazné menšině.

- **rodiny s dětmi** – Přístupujeme k nim jako k samostatné skupině, která má zcela specifické potřeby a očekávání a z hlediska interpretace je velmi důležitá. Jedná se jak o jednodenní návštěvníky, tak o vícedenní návštěvníky při pobytu v CHKO.
- **sportovci** – Jedná se o výkonnostní i kondiční běžce či cyklisty, adrenalinové cyklisty, orientační běžce, horolezce, dálkové běžce i chodce, lyžaře, paraglidisty atd. Prostorové rozložení sportovců v CHKO je nerovnoměrné a soustředí se zejména na severní část CHKO, atraktivní vrcholy a do blízkosti větších měst.
- **návštěvníci se zájmem o určité téma** – Tuto skupinu tvoří fotografové krajiny a přírody, zájemci o místní tradice, historii území a gastronomii, vyznavači geocachingu a další. Specifickou skupinou jsou návštěvníci ledopádů v Pulčinských skalách.
- **organizované skupiny** – Zejména jde o školy (výlety, školy v přírodě, lyžařské a turistické kurzy) a organizované skupiny seniorů, dětské oddíly. Jedná se o významné cílové skupiny jak pro Zážitkové centrum URSUS, ve kterém je i Informační středisko CHKO Beskydy –Dolní Lomná, tak pro připravovaný Dům přírody Beskyd v Morávce.

2.3. Specifikace cíle interpretace – jeho dosažení, příčiny a důsledky, výsledný vliv na chování návštěvníka

Obecným cílem interpretace v CHKO Beskydy, definovaným na základě zájmů a potřeb AOPK ČR a klíčových partnerů v území, je napomoci návštěvníkům území uvědomit si význam a krásu Beskyd včetně provázanosti historických, kulturních i přírodních souvislostí, které společně přispívají k její jedinečnosti; ocenit tuto jedinečnost i snahy o její uchování ze strany ochrany přírody, hospodářů i dalších subjektů, ztotožnit se s těmito snahami a umožnit tímto návštěvníkům přispět k ochraně a udržení jedinečnosti Beskyd.

Tento obecný cíl je naplňován souborem cílů dílčích, které lze rozdělit do následujících skupin:

Cíle v oblasti vzdělávací

Uvědomit si jedinečnost a význam území v kontextu okolní krajiny i České republiky, pochopit důvody, které vedly společnost k ochraně tohoto území, i svou roli při snaze zachovat kvality tohoto území.

To znamená:

- uvědomit si, že Beskydy jsou rozsáhlá lesnatá horská oblast s typickou hospodářskou krajinou, kulturou a architekturou na západním okraji Karpat, jejíž současnou pestrost a krásu stovky let spoluutvářely síly přírody a horských hospodářů
- pochopit, že bohatství území je v jeho diverzitě a lidé jsou spolutvůrci tohoto bohatství
- pochopit, že vyhubené druhy a zničená stanoviště nedokážeme nahradit
- uvědomit si, že otisk minulých dějů nacházíme v současném stavu krajiny i jejích obyvatel
- uvědomit si, že příroda je jen jednou z částí toho, co tvoří Beskydy a jejich genius loci, dále je to rázovitost obyvatel, kultura, historie či práce současných i minulých hospodářů

- uvědomit si, že AOPK ČR regionální pracoviště Správa CHKO Beskydy pomáhá udržet hodnoty území ceněné jak místními obyvateli, tak návštěvníky
- pochopit, že hledání akceptovatelného postupu řešení situací ohrožujících hodnoty území je vždy komplikované a že přínos těchto rozhodnutí se mnohdy projeví až za mnoho desetiletí
- uvědomit si, že příroda CHKO Beskydy přináší mnohé nepřímé ekonomické benefity uvnitř i vně území

Cíle v oblasti emoční

Pocítit osobní sepjetí s jedinečnou krajinou Beskyd a probudit chuť pro území něco pozitivního udělat.

To znamená:

- pocítit respekt a úctu k silám přírody i k osudům a práci lidí, kteří spoluutvářejí i spoluutvářejí tuto krajinu;
- pocítit úctu k místům v horách, která jsou bez významných zásahů lidské činnosti;
- cítit potřebu přispět k zachování kouzla jedinečné krajiny i ducha Beskyd a být ochoten omezit své požadavky na některé služby a infrastrukturu v území CHKO nebo se vzdát některých činností, které bych chtěl v území dělat;
- pocítit uspokojení z toho, že jsem svými činy či chováním přispěl k ochraně tohoto jedinečného území;
- u místních obyvatel pocítit hrdost na skutečnost, že jsem součástí živé krajiny Beskyd.

Cíle v oblasti postojů a chování

Respektovat vysokou hodnotu jedinečné krajiny Beskyd a osobně přispět k jejímu zachování pro další generace.

- ctít jedinečnost Beskyd jako hodnotu, která si zaslouží naši pozornost a ochranu
- respektovat omezení vstupu do vybraných částí území, a tím umožnit jejich adekvátní ochranu
- dodržovat omezení vjezdu motorových vozidel
- respektovat omezování činností a pravidla chování v CHKO (např. nevjíždět na kolech na chodníky, kde je to zakázáno, nevstupovat do běžkařských tras, nesjíždět na kole či lyžích volným terénem, nepronikat do zajištěných jeskyní, neznečišťovat okolní prostředí...)
- respektovat noc jako čas, kdy je v horách potřebný klid a tma. Nerušit noční tmu a klid svými sportovními aktivitami
- docílit kultivace vztahu návštěvníků k území tak, aby pocítili potřebu o území pečovat

2.4. Práce s klíčovými sděleními – odůvodnění výběru témat a klíčových sdělení interpretace

Vzhledem k rozsáhlosti a různorodosti území CHKO Beskydy je velmi problematické definovat jednoduché a stručné hlavní sdělení pro celou CHKO. V závislosti na přírodních a kulturních podmínkách lze území zhruba rozdělit na severní, střední a jižní část (Mapa II). Každá z těchto částí nese svá specifická dílčí sdělení vyplývající z těchto podmínek. Rozdělení jednotlivých částí není striktní a nacházejí se zde přechodové zóny odpovídající přibližně přechodovým zónám v přírodních i kulturních podmínkách. Výjimkou jsou dílčí sdělení týkající se celé plochy CHKO, jimž se věnujeme přednostně.

Hlavní sdělení pro CHKO Beskydy

Beskydy jsou rozsáhlou lesnatou horskou oblastí s typickou hospodářskou krajinou, kulturou a architekturou na západním okraji Karpat, jejíž současnou pestrost a krásu stovky let spoluutvářely síly přírody a horských hospodářů. Nabízejí nejen klidnou krásu valašských pasek, ale i úchvatnou hloubku horských pralesů, jejichž kombinace probouzí úctu k těžké práci dávných hospodářů a pokoru před silou divokých hor.

Dílčí sdělení pro celou plochu CHKO

- a. **Beskydy jsou díky příhodným přírodním i kulturním podmínkám krajinou lidí a šelem.**
  - a.1. Horská oblast na hranicích se Slovenskem je domovem **všech našich druhů velkých šelem**.
  - a.2. Velké šelmy sice někdy komplikují práci hospodářům, ale ti se **s jejich přítomností učí žít**.
  - a.3. Velké šelmy v horské krajině mohou pomoci **udržovat** populace mnoha druhů savců ve stavu, kdy **nepoškozuji** lesní porosty nad únosnou mez.
- b. Pro mnoho plachých lesních druhů živočichů je jedinou šancí na přežití **existence "klidových zón"**, v nichž nejen **omezíme** své rekreační a sportovní aktivity, ale **upravíme** i způsoby hospodaření.
  - b.1. Velmi citlivé a plaché druhy živočichů z území **mizí již při ojedinělém vyrušování** přítomností návštěvníků. Těmto druhům nejvíce pomůžeme, když do vybraných částí území vůbec nevstoupíme.
  - b.2. Místa, v nichž je **přítomnost návštěvníků** Beskyd **nežádoucí**, jsou pouhým **zlomkem jejich celkové rozlohy** a ve většině případů jimi neprocházejí značené turistické trasy.
- c. Beskydy jsou **stále živé hory**, ve kterých mnoho lidí trvale žije a které **mnoha lidem umožňují obživu**.

c.1. Hory neposkytují živobytí jen v zemědělství, lesnictví a cestovním ruchu, ale i v mnoha dalších oborech. Beskydy **nejsou místem, odkud se musí za prací odjíždět**.

c.2. Beskydy **nejsou malebnou krajinou bez problémů**. Nalezneme zde fungující, či opuštěné průmyslové areály, důlní věže i opuštěné zarůstající louky a pastviny..

c.3. Zahušťováním a rozrůstáním zástavby do volné krajiny mizí jedinečná tvář krajiny Beskyd.

Dílčí sdělení - severní část

- a. Díky odlehlosti, špatné přístupnosti a historické příslušnosti k Těšínskému knížectví se v této části hor dochovalo několik rozsáhlých ploch přirozených lesů, mimo jiné **prales Mionší**.
  - a.1. **Jádro bývalé honitby “markýze Gera”** - arcivévody Fridricha Rakousko–Těšínského- ponechané přirozenému vývoji se **stalo základem jedné z největších pralesních rezervací** v České republice.
  - a. 2. Téměř nedotčený **jedlobukový horský prales je útočištěm mnoha druhů**, které v **okolních hospodářských lesích nemají podmínky k životu**.
- b. **Specifická kultura** horských hospodářů Slezských Beskyd je výsledkem interakce mezi tvrdými podmínkami severních svahů hor, karpatským salašnictvím a lesními řemesly (které se zde v ucelené šíři uchovaly velmi dlouho).
  - b.1. Gorolská kultura na trojmezí České republiky, Polska a Slovenska dodnes propojuje tyto státy svébytnou **karpatskou horskou tradicí**. **Nářečí „po našimu“ je esperantem trojmezí**.
  - b.2. V severozápadních údolích Beskyd přežívalo až do nedávna **společenstevní hospodaření** na obecních horských pastvinách. Mimo jiné i toto je dodnes základem **pestrosti** zdejších hor.
- c. **Lesní hospodaření a lesní řemesla proměnily** velkou část lesů a života v nich do současné podoby.
  - c.1. Již několik století **člověk svým hospodařením** ovlivňuje vzhled a **kvalitu** beskydských lesů. A to nejen klasickou těžbou dřeva, ale i méně obvyklými způsoby. Například těžbou lýka, vypalováním dutin stromů, zpracováváním dřevokazných hub, výrobou kolomazi, potaše atd.
  - c.2. Znalosti a dovednosti při nejrůznějším využívání lesa jako **udržitelného zdroje surovin**, stejně jako znalosti o využívání různých druhů dřevin pro různé účely jsou stejným **kulturním pokladem** jako hospodářská krajina či lidová architektura.
- d. Velké plochy lesů v povodí Morávky a Ostravice zachytávají **mnoho čisté vody**, kterou pije **velká část obyvatel Ostravska**.
  - d.1. Beskydy jsou jednou ze **srážkově nejbohatších oblastí v ČR**. **Dešťová voda** a voda z tajícího sněhu **sytlí** mnohé beskydské **prameny a řeky**.
  - d.2. Řeky odtékající z **čistého a lesnatého území Beskyd** jsou zachytávány v přehradách, jejichž voda **proudí do vodovodní sítě Severní Moravy**.
  - d.3. Když budeme **kvalitně a šetrně hospodařit** v beskydské krajině, bude **dost kvalitní a čisté vody pro lidi** z podstatné části Severní Moravy.

Dílčí sdělení střední část

- a. Koruna Beskyd tvořená **nejvyššími vrcholy pohoří** přitahuje **návštěvníky** a je domovem **plachých druhů** živočichů horských lesů.
- a.1. Nejvyšší **vrcholy** Beskyd **lákají statisíce návštěvníků**, kteří se zde kvůli velké návštěvnosti **necítí příjemně**. Více než 400 tisíc návštěvníků je na tak malou plochu extrémně moc.
- a.2. **Vrcholy nad 1200m n. m.** jsou v Beskydech **jen čtyři** a **vzácné druhy** na ně vázané (tetřev, jeřábek, velké šelmy) **nemají kam** před lidmi **utéct**. Lidé a divoká zvířata se musí o vrcholy podělit.
- a.3. Masivní zátěž působená návštěvníky je významnějším erozním činitelem než voda a mráz.
- b. Velké **plochy** (dnes strádajících) **smrkových lesů** vznikaly **od 19. století** hlavně kvůli sklárnám, hutím a dolům.
- b.1. I přesto, že je krajina v Beskydech **velmi lesnatá**, je její velká část **člověkem významně pozměněná**.
- b.2. **Smrk** se v druhé polovině **19. století stal** díky svým vlastnostem **významnou** a hospodářsky preferovanou dřevinou, která byla ve velkém využívána k **zalesňování více než sto let**. A to i v místech, která pro něj nejsou nejpríznivější.
- b.3. Smrkové **monokultury** jsou zejména v obdobích sucha či ve znečištěném prostředí **napadány chorobami a škůdci**, kteří způsobují jejich úhyn.
- b.4. Druhově **pestrý les** má šanci **odolávat** všem změnám prostředí. Změny v lesním hospodaření probíhají již mnoho let, ale **než budou všechny chyby z minulosti viditelně napraveny**, uplynou ještě **desítky let**.
- c. **Turisté hory** svou přítomností **proměňují** už více než sto let.
- c.1. **Místa**, která jsou **návštěvníky silně zatěžována**, **ztrácejí atraktivitu jak pro lidi, tak pro vzácné druhy organismů**. Pro zachování atraktivity pro návštěvníky i vzácné druhy organismů je nutné strpět některá omezení a pravidla.
- c.2. **V Beskydech se** koncem 19. století **rodil turismus**, kterému předcházely návštěvy prominentních loveckých hostů či lidové poutě na poutní místa.
- c.3. Chuť poznávat krásu hor spolu s rivalitou mezi českými a německými turistickými spolky dala vzniknout **množství horských chat, rozhleden a dalších areálů** pro návštěvníky, které jsou dodnes vyhledávanými turistickými cíli.
- d. Pod povrchem Beskyd se skrývají pozoruhodné **jeskyně** i **nerostné bohatství**.

d.1. V Beskydech se nachází **mnoho** unikátních **pseudokrasových jeskyní a propastí** opředených mnoha příběhy. Tyto podzemní prostory, které jsou stále v pohybu, jsou obydleny mnoha druhy netopýrů.

d.2. Pod povrchem Beskyd se skrývá **mnoho nerostného bohatství** - nejen toho, které lidé v minulosti využívali (stavební kámen, sklářské suroviny, železná ruda, kámen na brousky...), ale i toho, které by lidé rádi využívali i v budoucnu (uhlí, ropa, břidličný plyn...).

d.3. Případná **těžba** některých surovin (například uhlí) by měla pro krajinu Beskyd **zničující** dopad, a to i přes využívání dnes nejšetrnějších technologií jejich dobývání.

Dílčí sdělení - jižní část

- a. **Valašské hospodaření** vytvořilo jedinečnou **pestrou** mozaiku luk, pastvin a lesů
  - a.1. **Drobná hospodářství** stoupající vysoko k horským hřebenům vydobytá v těžkých horských podmínkách jsou udržována **prací generací** hospodářů.
  - a.2. **Pestrá mozaika luk, pastvin a lesů** je domovem mnoha **vzácných druhů**, například vstavačů či motýlů. Odraz této pestrosti můžeme nalézt také ve zvuku valašské krajiny tvořeném hlasy ptáků, kobylek či sarančat, které se z ní linou.
  - a.3. **Bez hospodářů** a jejich každoroční práce **krajina chudne**. Čím pestřejší jsou způsoby hospodaření v krajině, tím pestřejší je život v ní.
- b. Vzácné druhy rostlin a živočichů **dokáží žít vedle nás**, pokud se jen trochu **uskrmníme**.
  - b.1. **Mokřiny, meze a křoviny** nejsou jen technickým problémem při hospodaření. Jsou i velmi **důležitými** prvky zajišťujícími **pestrost a stabilitu** hospodářské krajiny.
  - b.2. Zdánlivý nepořádek v lesích způsobený ponechanými větvemi a soušemi není ostudou hospodáře. Naopak je důkazem toho, že hospodář nemyslí jen na zisk, ale i na to, že **odumřelé dříví** v lese **poskytuje život** mnoha druhům organismů, bez nichž by byl les pouhou plantáží na dřevo.
- c. V horách až do dnešních dní **přežila autentická lidová kultura** čerpající z možností a zdrojů okolní krajiny.
  - c.1. Karpatské **salašnictví** s sebou nese specifický jazyk, zvyky i stravu a jeho ústup nás ochuzuje o kulturní zážitky i **krásu pastevní krajiny**.
  - c.2. **Dřevo** beskydských lesů zde bylo vždy nejsnáze dostupným stavebním materiálem, který svými vlastnostmi spoluutvářel rázovitou **valašskou architekturu**.
  - c.3. **Malebnost** valašské krajiny, **rázovitost** místních obyvatel a **krása** lidových staveb inspirovala **generace umělců** k jejich práci.

- d. Voda, slunce, mráz a vítr **vytvořily** z pískovce pozoruhodné **skalní město**, které lidi vždy přitahovalo a inspirovalo.

d.1. Jedinečná geologická situace umožnila vznik **skalních útvarů**, které jsou jinak obvyklé spíše ve skalních městech české křídové tabule.

d.2. Unikátní přírodní podmínky umožňují život mnoha **pozoruhodným organismům**, například sněžným řasám, které v zimě zbarvují ledopády.

d.2. Nezvyklé **skalní útvary** probouzely fantazii lidí, jimž nepřístupné skály poskytovaly **útočiště** v neklidných časech, i těm, kteří zde hledali **úkryt** před civilizací a **odpočinek**.

2.5. Vymezení prostředků interpretace – stanovení sdělení a prostředků interpretace pro jednotlivé cílové skupiny

Stručný popis jednotlivých prostředků interpretace

Návštěvnická střediska

Klíčovými nástroji interpretace ochrany přírody a krajiny v území je návštěvnická infrastruktura včetně návštěvnických a informačních středisek v rámci programu AOPK ČR Dům přírody. Vzhledem k velikosti CHKO Beskydy a šíři problematik, které je potřeba interpretovat, není žádoucí všechna hlavní a dílčí sdělení CHKO soustředit na jedno místo. Ideálním řešením pro největší CHKO v České republice, by bylo umístit návštěvnická střediska do každé (severní, střední a jižní) části CHKO. Vzhledem k tomu, že financování této návštěvnické infrastruktury je velmi náročné, jedná se o velmi dlouhodobý plán.

Dům přírody Beskyd v lokalitě Morávka

Domy přírody jsou návštěvnická střediska umístěná v souladu s plánem péče CHKO v turistických centrech nebo při vstupu do CHKO a pomáhají utvářet postoje veřejnosti k ochraně přírody a krajiny. Hlavním mottem Domů přírody je „Kultivovat vztah člověka k přírodě tak, aby cítil potřebu se o ni starat“. DP slouží ke koncentrování návštěvníků u střediska s potřebnou kapacitou zázemí a prezentací lokalit a k usměrnění pohybu návštěvníků na území CHKO pomocí návštěvnických tras s ohledem na ochranu nejcennějších území.

Mimo hlavní a dílčí sdělení pro celou CHKO budou v Domě přírody Beskyd předkládána veřejnosti také dílčí sdělení pro danou část CHKO Beskydy, a to jak v samotné expozici, tak v exteriérech i ve specializovaných programech. Není nutno všechna dílčí sdělení rozpracovávat do podrobností, nicméně zmíněna by zde měla být všechna. Jako neefektivnější se ve světle aktuálních informací ukazuje umístit DP do střední části CHKO. Již rozjednaná spolupráce s místním partnerem v lokalitě Morávka umožní komunikaci dvou ze tří interpretačních témat pro území celé CHKO v lokalitě, které se přímo dotýkají. Díky tomu, že DP je svým rozsahem a významem pro interpretaci problematiky

Beskyd klíčový, je pro něj zpracován samostatný Interpretační plán, který je samostatnou přílohou této dokumentace.

Informační střediska

IS doplňují DP a poskytují v CHKO informace o území, jeho přírodních i krajinných hodnotách a o službách souvisejících s ochranou přírody a krajiny. Může jich být na území CHKO více, dle potřeby a možností. Pravidla pro interpretaci v informačních střediscích jsou omezená a záleží na jejich velikosti a umístění. V případě CHKO Beskydy by měla být IS rovnoměrně rozmístěná po území a to zejména kvůli rozlehlosti území CHKO a odlišnosti přírodních i kulturních charakteristik jednotlivých částí území. Samozřejmostí je interpretace hlavního sdělení CHKO, avšak na úrovni dílčích sdělení budou upřednostňována ta, která jsou určena pro danou část CHKO. Na území CHKO je v současnosti jedno funkční IS CHKO Beskydy – Dolní Lomná (severní část CHKO) IS CHKO Beskydy – Dolní Lomná je umístěné v Zážitkovém centru URSUS. V jižní části CHKO Beskydy se ve světle aktuálních informací jeví jako nejefektivnější spojit IS s momentálně budovaným Trezorem přírody v Horní Lidči.

Naučné stezky

Klasický koncept naučné stezky jako trasy s přesně navazujícími panely je v podmínkách Beskyd jen omezeně využitelný. Proto chápeme naučnou stezku jako komplex interpretačních prvků (jak klasických panelů, tak alternativních zastavení) spojených společnou tematikou, technickým a grafickým řešením na dané trase. Toto pojetí umožňuje nástup návštěvníků do trasy na libovolném místě a jejich pohyb po trase v obou směrech, aniž by utrpěla kvalita interpretace.

Strážní služba

Mimo kompetence a úkoly vyplývající ze zákona 114/1992 Sb. a vyhlášky 395/1992 chápeme zejména profesionální stráž ochrany přírody jako prostředek interpretace obdobně jako průvodce. Nicméně na rozdíl od klasických průvodců je jejich posláním hlavně tak zvaná toulavá interpretace (nenásilné navázání komunikace s návštěvníkem jevícím zájem o problematiku s cílem interpretovat dílčí sdělení pro danou lokalitu).

Exkurze s průvodcem

Jedná se jak o klasickou průvodcovanou prohlídku objektu jako je například muzeum, tak o exkurze v terénu v doprovodu místního průvodce či odborníka na danou problematiku.

Specializované edukativní programy

Jedná se jak o programy realizované přímo pracovníky Správy CHKO Beskydy (samostatně i ve spolupráci s jednotlivými partnery), tak programy realizované partnerskými organizacemi, jejichž cílem je interpretace dílčích témat Beskyd vybraným cílovým skupinám.

Webové stránky

Základní prezentace území CHKO Beskydy by měla zahrnovat jak prezentační část pro návštěvníky, tak část pro místní obyvatele. Cílem webové prezentace by neměla být primární komerční prezentace jednotlivých subjektů závislých na cestovním ruchu, ale měla by návštěvníkům utvářet celistvý pohled

na Beskydy. Z tohoto důvodu by neměla být prezentace Beskyd omezena na jejich dílčí část (ohraničenou například hranicemi krajů, destinačních oblastí či mikroregionů).

Digitální průvodce

Virtuální on-line/off-line průvodce naučnou stezkou, trasou či územím. Průvodce může pracovat na principu volně stáhnutelné aplikace do mobilního telefonu či plně responzivního webu. Může být využívána technologie QR kódů, NFC čipů, GPS a další. Aplikace umožňuje tvořit prohlídky po objektech i venkovních trasách. Trasy jsou zaznačeny v mapě, jednotlivá zastavení mají svůj popis, obrazový, video či audio doprovod. Prohlídky po objektech nejsou vázány na mapu. Trasy a prohlídky mohou být zdarma nebo zpoplatněny, záleží na tvůrci. Technologie umožňuje virtuálně zpřístupnit návštěvníkům i místa a zvukové či zrakové vjemy jinak nedostupné z důvodu sezónnosti, bezpečnosti či ochranných podmínek. Je možné ji využít například jako okno do nedostupných prostor, k prezentaci zřídka pozorovatelného druhu či jevu, autentické výpovědi pamětníka atd. Je nutno vždy pečlivě dbát na to, aby se průvodce nestal návodem k porušování bezpečnostních pravidel a ochranných podmínek nebo aby neodhaloval skutečnosti či fenomény, které je potřeba udržet stranou masového zájmu. Negativním příkladem z území může být fenomén ledopádů v NPR Pulčín - Hradisko, jejichž popularizace v médiích a ve virtuálním prostoru způsobuje opakované návštěvnické kolapsy v obci Pulčín. Tomuto potenciálně vysoce nebezpečnému jevu je možno čelit pouze aktivním přístupem a obsazením pozice vlastním kontrolovaným produktem dříve, než vznikne živelně.

Hledačky - questy

Interpretační nástroj spojující prvky místně zakotveného učení, hry a cesty za pokladem. Nástroj je nenáročný na doprovodnou infrastrukturu a jeho největší devizou je princip tvorby "lidé pro lidi". Je vhodný jako doplňkový nástroj ke stávající interpretaci, případně jako náhrada klasické interpretační infrastruktury (například jako náhrada NS).

Rozdělení využití jednotlivých prostředků k interpretaci dílčích cílů

Oblast celé CHKO Beskydy

Dílčí sdělení	Prostředky interpretace	Vhodné lokality
a. Beskydy jsou díky příhodným přírodním i kulturním podmínkám krajinou lidí a šelem.	Expozice a programy Zážitkového centra Ursus a Informačního střediska CHKO Beskydy – Dolní Lomná (IS - DL), Expozice a programy Domu přírody Beskyd (DPB) Informační středisko CHKO Beskydy – Horní Lideč (IS HL) s expozicí a programy připravovaného Trezoru přírody Naučné stezky/ infopanely, Webové stránky, Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - Morávka - Dolní Lomná - Horní Lideč - NS v oblasti Lysé hory, NS v oblasti Velkých Karlovic, NS v oblasti Radhoště, NS na Jablunkovsku - sezónní exkurze a stopovací kurzy v oblasti Javorníků, Smrku a zadních hor
b. Pro mnoho plachých lesních druhů živočichů je jedinou šancí na přežití existence "klidových zón" , v nichž nejen omezíme své rekreační a sportovní aktivity, ale i upravíme způsoby hospodaření.	Expozice a programy IS - DL, Expozice a programy DPB, Expozice a programy IS - HL Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - Morávka - Dolní Lomná - Horní Lideč - NS v oblasti Lysé hory, NS v oblasti Velkých Karlovic, NS v oblasti Radhoště, NS na Jablunkovsku - sezónní exkurze a stopovací kurzy v oblasti Javorníků, Smrku a zadních hor - informační tabule na nástupních místech do oblasti Smrku a Travného
c. Beskydy jsou stále živé hory , ve kterých mnoho lidí trvale žije a které mnoha lidem umožňují obživu.	Expozice a programy DPB, Expozice a programy IS - HL Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - Dolní Lomná - Horní Lideč - NS v oblasti Soláně, NS v oblasti Velkých Karlovic, NS v oblasti Bílé, NS na Vsetínsku

Severní část CHKO Beskydy

Dílčí sdělení	Prostředky interpretace	Vhodné lokality
a. Díky odlehlosti, špatné přístupnosti a historické příslušnosti k Těšínskému knížectví se v této části hor dochovalo několik rozsáhlých ploch přirozených lesů, mimo jiné prales Mionší .	Expozice a programy IS - DL, Vycházka s průvodcem okrajem NPR Mionší, Web	- Dolní a Horní Lomná)
b. Specifická kultura horských hospodářů Slezských Beskyd je výsledkem interakce mezi tvrdými podmínkami severních svahů hor, karpatským salašnictvím a lesními řemesly (které se zde v ucelené šíři uchovaly velmi dlouho).	Expozice a programy IS - DL, Naučná stezka/ infopanely, Web Experimentální dílny a ukázky lesních řemesel např. na Košařiskách	- Dolní Lomná - NS Krajinou dávných horalů, NS Po stopách salašnictví - programy v obcích
c. Lesní hospodaření a lesní řemesla proměnily velkou část lesů a života v nich do současné podoby.	Expozice a programy IS - DL, Naučná stezka/ infopanely, Web Experimentální dílny a ukázky lesních řemesel např. na Košařisku Digitální průvodce	- Dolní Lomná - NS Krajinou dávných horalů, NS Po stopách salašnictví - programy v obcích severní části CHKO
d. Velké plochy lesů v povodí Morávky a Ostravice zachytává mnoho čisté vody , kterou pije velká část obyvatel Ostravska .	Expozice a programy IS - DL, Expozice a programy DPB, Web Digitální průvodce infopanely,	- Dolní Lomná - Morávka

Dílčí sdělení	Prostředky interpretace	Vhodné lokality
a. Koruna Beskyd tvořená nejvyššími vrcholy pohoří přitahuje návštěvníky a je domovem plachých druhů horských lesů.	Expozice a programy DPB Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - Morávka - NS v prostoru Lysé hory a Čertova mlýna - "toulavá interpretace" v prostoru Pustevny - Radhošť - informační tabule na nástupních místech k Smrku a Travnému
b. Velké plochy (dnes strádajících) smrkových lesů vznikající od 19. století hlavně kvůli sklárnám, hutím a dolům.	Expozice a programy DPD Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce	<ul style="list-style-type: none"> - Morávka - NS v prostoru Lysé hory, Radhoště a Čertova mlýna - "toulavá interpretace" v prostoru Pustevny - Radhošť - informační tabule na nástupních místech ke Smrku
c. Turisté hory svou přítomností proměňují už více než sto let.	Naučné stezky, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - NS v prostoru Lysé hory, Radhoště, Bílé... - "toulavá interpretace" v prostoru Pustevny - Radhošť
d. Pod povrchem Beskyd se skrývají pozoruhodné jeskyně i nerostné bohatství .	Naučné stezky, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy Virtuální naučné stezky	<ul style="list-style-type: none"> - NS v oblasti Velkého Javorníku, Horečky, Pustevny - Radhošť

Dílčí sdělení	Prostředky interpretace	Vhodné lokality
a. Valašské hospodaření vytvořilo jedinečnou pestrou mozaiku luk, pastvin a lesů.	Expozice a programy DPB Expozice a programy IS - HL Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy Valašské muzeum v přírodě Expozice regionálních muzeí	<ul style="list-style-type: none"> - Morávka - Horní Lideč - VMP Rožnov p. R. - oblast Soláně (NS Soláň) - Velké Karlovice (Kulíšková NS) - sezónní exkurze na vhodné lokality např. Galovské lúky - muzejní expozice např. Muzeum regionu Valašsko - Vsetín
b. Vzácné druhy rostlin a živočichů dokáží žít vedle nás , pokud se jen trochu uskrumníme .	Expozice a programy DPB Expozice a programy IS - HL Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - Morávka - Horní Lideč - oblast Soláně (NS Soláň) - Velké Karlovice (Kulíšková NS) - sezónní exkurze na vhodné lokality např. Galovské lúky - muzejní expozice např. Muzeum regionu Valašsko - Vsetín
c. V horách až do dnešních dní přežila autentická lidová kultura čerpající z možností a zdrojů okolní krajiny.	Expozice a programy IS - HL Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy Valašské muzeum v přírodě Expozice regionálních muzeí	<ul style="list-style-type: none"> - Horní Lideč - oblast Soláně (NS Soláň) - muzejní expozice např. Muzeum regionu Valašsko - Vsetín
d. Voda, slunce, mráz a vítr vytvořily z pískovce pozoruhodné skalní město , které lidi vždy přitahovalo a inspirovalo.	Expozice a programy IS - HL Naučné stezky/ infopanely, Web Digitální průvodce Průvodcované exkurze a programy	<ul style="list-style-type: none"> - Horní Lideč - NS Pulčín - Hradisko - průvodcované exkurze Pulčín - Hradisko - muzejní expozice např. Muzeum regionu Valašsko - Vsetín

2.6. Doprovodná infrastruktura a služby – plánovaná doprovodná infrastruktura, potenciál rozvoje služeb spojených s interpretací, interpretace u poskytovatelů služeb

Kvůli rozsahu CHKO Beskydy a kvůli faktu, že Beskydy jsou jednou z oblastí, kde se moderní cestovní ruch v České republice rodil, je v podstatě nemožné vytvořit detailní přehled plánovaných služeb a doprovodné infrastruktury. Území je intenzivně návštěvnický využíván a je zde patrný negativní dopad tlaku návštěvníků jak na živou a neživou přírodu, tak na kvalitu života místních obyvatel v exponovaných územích.

Navrhovaná opatření směřují k tomu, aby se podařilo hodnoty území uchovat pro další generace, omezil se další tlak na pestrost druhů a stanovišť a kvalitu života místních obyvatel.

Obecné zásady a doporučení

1. Při budování interpretační a návštěvnické infrastruktury postupovat plánovitě a koncepčně

Momentálně je návštěvnická a interpretační infrastruktura v území roztržštěná, a to jak kvůli existenci objektů patřících mnoha vlastníkům a správcům území, tak kvůli samotnému dlouhodobému názorovému vývoji na straně zadavatele. V území je silně patrná dlouhodobá plánovitá snaha o místní osobitou vizuální jednotnost interpretační infrastruktury, která je však převrstvena a stírána celorepublikově jednotným vzhledem informačních tabulí v maloplošných ZCHÚ. Návštěvnický silně exponovaná místa jsou zahlcena hradbami map, informačních, reklamních a interpretačních tabulí, které zastiňují samotný charakter místa.

Doporučení:

- Při jakémkoliv rozvoji interpretační a návštěvnické infrastruktury vycházet ze zpracované Koncepce práce s návštěvnickou veřejností CHKO Beskydy, zejména z vymezených zdrojů interpretace na území CHKO a v nejbližším okolí, stanovenými cíli, cílovými skupinami, sdělením a vhodnými prostředky interpretace i limity využití území. Dále by měly být respektovány zásady dobré praxe v interpretaci místního dědictví.
- Koncepčně přistupovat rovněž ke komunikaci pravidel chování v nejcitlivějších územích a při přípravách rehabilitace návštěvnický velmi exponovaných lokalit.
- V případě zamýšlené obnovy části stávající infrastruktury v první řadě vždy zvážit, zda je skutečně žádoucí a vhodné ji obnovit. Zdali vůbec, případně v jaké formě a rozsahu.
- Při obnově stávajících panelů upřednostňovat méně rozměrné a méně vizuálně výrazné formy řešení.
- Umožňovat umístování nových panelů v krajině pouze tehdy, pokud budou splňovat zásady dobré interpretace a budou přispívat k ochraně hodnot území.

2. Omezit tlak návštěvnosti v nejceněnějších částech CHKO Beskydy (zóna A v Mapě I), a to jak ve vztahu k organizovaným akcím, tak k budování turistických atraktivit

V souvislosti se stále rostoucím zájmem o pořádání extrémních závodů a s těmito závody souvisejícím tréninkem razantně stoupá návštěvnost zejména ve sportovně atraktivních částech CHKO. Tito návštěvníci nemají ani tak zájem o přírodní hodnoty území, jako spíše o náročný terén vyzývající k extrémním sportovním výkonům. S organizátory většiny akcí se daří dojednat podmínky realizace a odklání tras od citlivých území. Při těchto jednáních jsou využívány jak metodické výstupy Metodického listu ML 16.2, tak vlastní materiál Správy CHKO zveřejněný na webu CHKO Beskydy „Přírodě přátelské závody“. Tímto se postupně daří stabilizovat oblasti atraktivní pro sportovní využití včetně soustředění zájmu trénujících sportovců o tato území.

Dalším prvkem silně poutajícím návštěvnost jsou různé turistické atraktivity. Je nanejvýš vhodné umožnit šetrně rozvíjet návštěvnickou infrastrukturu jen v územích již návštěvnický zatížených, a to pouze v územích určitého typu. Z průzkumu návštěvnosti vyplývá, že většina návštěvníků upřednostňuje zachování současného stavu rozložení infrastruktury a její rekonstrukce do stavu odpovídajícího současným standardům. Další rozvoj či naopak odstraňování návštěvnické infrastruktury by uvítala pouze nevýznamná část návštěvníků.

Klíčové je nejen množství návštěvníků, kteří nejceněnější území navštíví, ale i doba, kterou v nich či v jejich bezprostředním okolí stráví. Z hlediska ochrany přírody, zejména z důvodu rušení citlivých druhů živočichů, je vhodnější, když je čas strávený návštěvníky v nejceněnějších územích co nejkratší.

Doporučení:

- Zřídit profesionální stráž ochrany přírody. Bez tohoto nástroje nelze aktivně informovat návštěvníky o důsledcích jejich chování ani ovlivňovat jejich chování v návštěvnický přetěžovaných lokalitách.
- Při povolování hromadných či sportovních akcí i nadále postupovat koncepčně. Ve spolupráci s organizátory dosáhnout změn tras a termínů tak, aby docházelo k co nejmenším škodám na území způsobeným nadměrným množstvím návštěvníků. Ve spolupráci s vlastníky pozemků a správci značení stezek a tras i nadále odklánět trasy z nejohroženějších území. Ctít přání většiny návštěvníků CHKO Beskydy a při rozvoji návštěvnické infrastruktury využívat přednostně rekonstrukci stávajících staveb a areálů.
- V erozně ohrožených úsecích tras či v územích svádějících k vytváření sítě alternativních tras stabilizovat tok návštěvníků v území pomocí vhodných technických opatření jako jsou například zpevnění komunikace vhodnou technologií (štět, povalový chodník, mechanicky zpevněné kamenivo...), schody, stupně, zábradlí, záseky přes zkratky atd. Potřebnost nepopulárních opatření v návštěvnický silně zatížených částech tras vůči návštěvníkům komunikovat způsobem odpovídajícím konkrétní lokalitě a problematice.
- Nebudovat přímo v prvních zónách ani v jejich bezprostředním okolí žádná další odpočinková místa, přístřešky, lavičky ani parkoviště. V případě, že zde takové prvky již existují, přesouvat je na vhodnější místa mimo tyto zóny.

3. Omezit návštěvy nejceněnějších částí CHKO návštěvníky, kteří nejsou informováni o významu místa, kam právě vstupují

Vstup návštěvníků do nejcennějších částí CHKO Beskydy by měl být vždy svázán s informací, že se návštěvník nachází ve velmi hodnotném území s danými pravidly chování, která jsou srozumitelná a pochopitelná (vhodně zdůvodněná).

Doporučení:

- Využívat, ale nenadužívat stávající dobré praxe v území (tabulky “Zde žijí velké šelmy” – zvážit využití alternativní tabulky zaměřené na plaché druhy, tetřev atd.).
- Ke komunikaci s návštěvníky využívat označníky maloplošných ZCHÚ s využitím zaužívaných a srozumitelných piktogramů (na piktogramech maximálně tři klíčové činnosti).

Zásady pro turistické informační služby

Síť turistických informačních center (TIC) v území je dostatečně hustá a na vyspělé úrovni. Turistické informační služby mohou v území výrazně přispět k tlumení negativních dopadů vysoké návštěvnosti Beskyd, a to jak směřováním návštěvníků do oblastí s dostatečnou kapacitou infrastruktury, tak odkláněním návštěvníků mimo klidové zóny CHKO včetně adekvátní osvěty. V důsledku přirozených personálních změn je však zapotřebí dbát na zachovávání standardů a průběžné proškolení zaměstnanců.

Doporučení:

- Ve spolupráci s AOPK ČR Regionálním pracovištěm Správy CHKO Beskydy proškolenat personál TIC v tom, kam návštěvníky v území posílat a kam ne, proč ne, a co návštěvníkům říkat o místní přírodě a podmínkách její návštěvy.
- Po dohodě s vlastníky a obcemi a AOPK ČR Regionálním pracovištěm Správy CHKO Beskydy propagovat pouze trasy a území, které jsou nejméně konfliktní. Tyto trasy propagovat jako alternativu k přetíženým cílům. Z tohoto principu vyplývá obecný útlum propagace tras v zónách A.
- Ve spolupráci s AOPK ČR proškolenat místní průvodce a aktivně nabízet jejich služby návštěvníkům přes DP, IS, TIC, webové stránky apod.

Zásady pro výstavby a rekonstrukce naučných stezek

V území CHKO Beskydy se historicky nachází velké množství naučných stezek a panelů různého stáří a kvality provedení. Mnohé z nich nejsou v majetku AOPK ČR, a ta je tudíž může aktivně ovlivňovat pouze omezeně. Nicméně díky dlouhodobě dobré spolupráci s klíčovými partnery v území se daří tuto infrastrukturu udržovat. Kvalitně zpracované “tradiční tabulové” naučné stezky mají v případě, kdy napomáhají návštěvníkům pochopit hodnoty území, své opodstatnění. A to i přesto, že jsou v krajině cizorodým prvkem.

Doporučení:

- Rekonstruovat naučné stezky ve správě AOPK ČR tak, aby byl jejich obsah v souladu s hlavním sdělením i sděleními dílčími a se zásadami interpretace místního dědictví. Klást důraz na stezky umístěné v silně návštěvnícky zatížených lokalitách (Lysá hora, Radhošský hřeben, Čertův mlýn atd.)

- Rekonstruovat stávající a dobudovat chybějící části NS v prostoru Velkého Javorníku s nástupními místy Frenštát p. R., Veřovice (případně Rožnov p. R.) v souladu se zásadami interpretace a klíčovými sděleními pro tuto část území (problematika ochrany geologického dědictví a vlivu hrozící důlní činnosti na krajinu, biotu a společnost) tak, aby přispěla k ochraně území a minimálně je vizuálně zatížila.
- Odstranit z území zchátralé, málo využívané a nevhodně trasované stezky (např. NS Veřovické vrchy).
- Doplnit zajištěnou trasu Pulčínskými skalami interpretačními prvky v souladu se zásadami interpretace a sdělením pro tuto část území tak, aby přispěla k ochraně území a minimálně je zatížila vizuálně.
- Využít aktivity vlastníků k dalšímu odstraňování zchátralých či zastaralých NS či interpretačních panelů a v případech silně návštěvnický zatížených lokalit spolupracovat na případných rekonstrukcích NS i soliterních prvků.
- Využít budované Stezky v korunách stromů na Pustevnách jakožto cíle s očekávanou extrémní návštěvností k interpretaci hlavního a dílčích témat pro tuto část CHKO Beskydy.
- Při rekonstrukcích NS i soliterních panelů zvažovat doplnění nebo plnou či částečnou náhradu těchto prvků digitálními průvodci.

Zásady poskytování služeb pro cyklisty

Beskydy patří k oblíbeným, zejména krátkodobým cílům cykloturistů s množstvím značených cyklostezek a cyklotras. Morfologie terénu je velmi přitažlivá i pro vyznavače adrenalinových variant cyklistiky, nicméně provozování těchto aktivit spojených například s extrémními sjezdy volným terénem se stává častým zdrojem konfliktů jak s ostatními návštěvníky CHKO, tak s bližšími ochrannými podmínkami maloplošných ZCHÚ. Tyto trendy jsou nepřímo podporovány pořádáním extrémních závodů, které jsou sice organizačně korigovány tak, aby ke střetům nedocházelo, nicméně ukazují Beskydy jako terén vhodný k těmto aktivitám i mimo vlastní závody.

Doporučení:

- Systematicky informovat cyklisty o zákazu vjezdu do rezervací a o jeho důvodech (pracovníci TIC, weby, informační cedule v obcích, mapa u ubytovatelů nebo v TIC).
- Informovat cyklisty pouze o legálních singletrailech a o negativních vlivech nelegálních tras.
- Při vytyčování nových cyklotras či trailů důsledně respektovat vymezené první (klidové) zóny dle této koncepce, umísťovat trasy mimo ně a jen v podobě, která nepoškodí chráněné fenomény.

Zásady pro hromadné sportovní akce

CHKO Beskydy je v posledních letech stále častěji využívána jako terén pro pořádání hromadných sportovních akcí. Zejména kvůli blízkosti velkých měst v ostravské aglomeraci generujících množství aktivních sportovců je tlak na pořádání sportovních akcí enormní (mimo zimní sezónu průměrně dvě akce týdně). Realizace hromadných sportovních akcí či tréninků na ně v nevhodných termínech má významný negativní vliv zejména na plaché druhy živočichů. Negativní dopad má rovněž extrémní zátěž terénu v některých lokalitách, neřešené problémy s odpady, toaletami atd. Z tohoto důvodu byla AOPK ČR Regionálním pracovištěm Správy CHKO Beskydy ve spolupráci s klíčovými partnery vypracována základní pravidla pro "Přírodě přátelské závody". Ty obsahují následující doporučení:

- hromadná sportovní akce se vyhýbá klidovým oblastem (zóny A dle této koncepce) a na její trase se neočekává nadměrné rušení zvěře
- start, cíl a občerstvovací stanice hromadné sportovní akce jsou v dopravně snadno dostupném obydleném území mimo klidné horské partie
- pro zajištění hromadné sportovní akce nejsou potřeba výjimky ze zákonů pro vjezd více než tří motorových vozidel
- po akci bude trasa uklizena včetně odstranění značení do 24 hodin
- akce nezpůsobí znečištění trasy odpadky a bude mít zajištěno vzhledem k počtu účastníků odpovídající sociální zázemí (toalety)
- hromadná sportovní akce nepřesáhne 300 účastníků
- akce nebude probíhat před rozedněním a po setmění
- hromadná sportovní akce nebude doprovázena aktivitami, které by plašily lesní zvěř (hlasitá hudba, vrtulníky, ohňostroje, hluk...)
- hromadná sportovní akce bude odsouhlasena KČT, Horskou službou, obcemi a vlastníky lesa, na jejichž území se koná
- organizátoři akce ještě před konáním závodu zorganizují akci na pomoc beskydské přírodě

2.7. Definice základních omezení ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu a návštěvnosti u vybraných lokalit

V analytické části koncepce bylo území CHKO rozděleno do tří zón podle citlivosti k zatížení návštěvností. V nejméně citlivé zóně 3. nejsou touto koncepcí definována žádná omezení ve vztahu k návštěvnosti. V plošně nejrozsáhlejší zóně 2. nejsou touto koncepcí rovněž definována žádná omezení nad rámec obecných doporučení uvedených v této dokumentaci. Je zde však žádoucí aktivní práce s návštěvníky, zejména v silně navštěvovaných lokalitách a v místech soustředěného výskytu fenoménů klíčových pro interpretaci zásadních sdělení. Toto se týká zejména částí zóny v bezprostředním okolí nejcitlivější zóny A.

Zóna A. je rozdělena do 15 území, z nichž každému se budeme dále věnovat samostatně.

1. Salajka - Lišková

Vzhledem k identifikovaným klíčovým hrozbám je v segmentu nežádoucí pohyb návštěvníků mimo značené turistické a cykloturistické cesty, a to jak v NPR Salajka a PP Lišková, tak ve zbytku plochy segmentu. Vzhledem k rozšířeným neoprávněným přejezdům motorových vozidel přes státní hranici a po pohraničním hřebeni je potřebné důsledně dbát na zamykání instalovaných závor na vjezdech do lesa a zajistit jejich instalaci v profilech, kde scházejí.

2. Makyta

Rovněž u tohoto segmentu je nežádoucí pohyb návštěvníků mimo značené turistické a cykloturistické cesty, a to jak v PR Makyta, PR Galovské lúky a NPR Pulčín-Hradisko, tak ve zbytku plochy segmentu. Specifikem této plochy je nelegální táboření v ZCHÚ, a to i přesto, že je zde k dispozici veřejné tábořiště spravované obcí. Dříve rozšířené divoké provozování horolezecké činnosti se podařilo díky spolupráci s horolezeckým svazem regulovat na míru neohrožující předměty ochrany v NPR Pulčín-Hradisko. Vzhledem k rozšířeným neoprávněným přejezdům motorových vozidel po hřebeni je potřebné důsledně dbát na zamykání instalovaných závor na vjezdech do lesa a zajistit jejich instalaci v profilech, kde scházejí. Dále je v této ploše potřeba regulovat specifickou "ledopádovou" návštěvnost (území se neobejde bez profesionální průvodcovsko-strážní služby, regulace kapacity parkování včetně funkčního informačního systému na příjezdové komunikaci). Také "orchidejová turistika" v PR Galovské lúky potřebuje regulaci, a to nejlépe prostřednictvím profesionální průvodcovsko-strážní služby.

3. Skálí

Vzhledem k identifikovaným klíčovým hrozbám je v segmentu nežádoucí pohyb návštěvníků mimo značené turistické a cykloturistické cesty, a to jak v PR Kutaný, PP Brodská, PP Skálí, PP Vachalka a PP Smradlavá, tak ve zbytku plochy segmentu. Vzhledem k rozšířeným neoprávněným průjezdům motorových vozidel je potřebné důsledně dbát na zamykání instalovaných závor na vjezdech do lesa a zajistit jejich instalaci v profilech, kde scházejí.

4. Kamenárka

I zde je nežádoucí pohyb návštěvníků mimo značené turistické a cykloturistické cesty v segmentu. Nicméně díky relativně malé návštěvnosti plochy (vyjma houbařské sezóny) není potřeba speciálních opatření k managementu návštěvnosti.

5. Smrk

Na druhou nejvyšší horu Beskyd se po vzrůstu návštěvnosti na Lysé hoře přesunula část návštěvníků vyhledávajících spíše klidnější části hor. V souvislosti s tím enormně vzrostly důsledky negativních projevů návštěvnosti zneužívající obtížnější kontrolovatelnost lokality. V segmentu je nezbytné dle potřeby v terénu stabilizovat trasy stezek tak, aby nedocházelo k prošlapávání zkratk (úprava chodníků štětováním, využívání zábran a zábradlí atd.). Vzhledem k rozšířenému nelegálnímu táboření je nežádoucí budování turistických odpočívadel v ZCHÚ v celém segmentu. Je nanejvýš potřebné nepodporovat rozvoj návštěvnické infrastruktury v masivu Smrku a uchovat Smrk jako lokalitu klasické horské turistiky v Beskydech (jako protiváhu pro infrastrukturou a chatami vybavenou Lysou horu). Je nutné regulovat využití segmentu ke sportovním akcím na minimum výjimečných případů. Území se neobejde bez intenzivní profesionální průvodcovsko-strážní služby minimálně v hlavní sezóně.

6. Lysá hora - jih a 7. Lysá hora - východ

Obě plochy na úbočích Lysé hory trpí extrémní návštěvnickou zátěží, a to i přesto, že vlastními plochami neprocházejí značené cesty. Aby nedocházelo ke vzniku paralelních tras a zkratk poškozujících ZCHÚ v segmentech, je nutné dokončit zpevnění chodníků štětem v erozně ohrožených úsecích všech nástupních tras. Území je návštěvníky samotnými vnímáno jako extrémně přetížené až za hranici komfortu návštěvnického zážitku. Z tohoto důvodu je nutné nezvyšovat dále návštěvnost místa. Území se neobejde bez intenzivní profesionální průvodcovsko-strážní služby a regulace kapacity parkování včetně funkčního informačního systému na příjezdových komunikacích k nástupním místům.

8. Travný

Plocha zahrnuje podstatnou část masivu čtvrté nejvyšší hory Beskyd, Travného. Součástí plochy je PP Travný a PR Travný potok. Plochu protíná několik značených turistických tras vedoucích na vrchol Travného. V současné době lokalita netrpí nadměrnou návštěvností, nicméně v souvislosti s odlivem návštěvníků z přetížené Lysé hory do klidnějších lokalit roste návštěvnost i v této lokalitě. Lokalita je velmi významná díky probíhajícímu záchrannému programu tetřeva hlušce. Díky tomu, že se jedná o klíčovou oblast, kde budou tetřevi z odchovny vypouštěni, je tato oblast nejdůležitější pro regulaci návštěvnosti. Ve spolupráci s vlastníky pozemků je nutné zahájit jednání o vymístění turistických a

cykloturistických značených tras. Rovněž je nutno vymést z území všechny hromadné akce včetně závodů. To se neobejde bez dlouhodobé informační kampaně zacílené na zdůvodňování potřeby existence klidových zón. Území se neobejde bez intenzivní profesionální průvodcovsko-strážní služby. Na všech přístupových cestách vedoucích do plochy je nutná instalace závor v profilech, které nelze objet, a důsledně dbát na jejich uzamykání.

9. Slavíč

Jedná se o podstatnou část masivu Slavíče, který leží stranou soustředěného zájmu návštěvníků. Klíčovým ohrožením pro tuto plochu jsou návštěvy sběračů vrcholící v hlavní borůvkářské a houbařské sezóně. V souvislosti s tímto rizikem by bylo vhodné prezentovat na nástupních profilech do této dílčí plochy problematiku ochrany plachých lesních druhů a zahájit informační kampaň zacílenou na zdůvodňování potřeby existence klidových zón.

10. Ropice-Smrčina

V ploše je zahrnuta podstatná část masivu Ropice od Ropičanky až po Kalužný a Babí vrch. Součástí plochy je PR Ropice a PR Gutské peklo. Hřebenovými částmi plochy procházejí značené turistické a cykloturistické stezky. Kvůli vysoké návštěvnosti této dílčí plochy je nutné zavedení intenzivní profesionální průvodcovsko-strážní služby. V erozně ohrožených částech stezek je nutno přistoupit ke zpevňování například štětováním a k aktivnímu bránění vzniku alternativních stezek.

11. Mionší-Polom

Plocha se rozkládá v okolí Horní Lomné v masivu hor Velká Polana, Úplaz, Velký Polom, Burkův vrch, Malý Polom, Kozí hřbety, Polomka až po Sulov. Součástí plochy je NPR Mionší, PR Uplaz a PR Velký Polom. Plocha má poměrně malou návštěvnost, a to zejména kvůli tradičnímu vyloučení návštěv NPR Mionší, které je veřejnosti dlouhodobě vysvětlováno. I nadále je zapotřebí využívat veškeré nástroje k informování o důvodech vyloučení návštěvnosti z této velmi hodnotné lokality, a to včetně interpretace problematiky prostřednictvím Informačního střediska CHKO Beskydy - Dolní Lomná a průvodcovaných prohlídek trasou NS (v tomto případě zcela netradičně bez interpretačních panelů přístupné pouze s místním průvodcem). Žádoucí je trvalé vyhledávání nově vznikajících geokeší a jejich odstraňování či přesouvání ve spolupráci s autorem či schvalovatelem. Problematický je rovněž možný rozvoj areálu Severka či rozhledny Tetřev na hranicích plochy, které by do území mohly přivádět větší množství návštěvníků.

12. Radhošť

Plocha na severním úbočí Radhoště je v těsném sousedství extrémně navštěvované lokality Radhošťského hřebene. Hřebenovou partií mez Pustevnami a Radhoštěm projde v nejexponovanějších dnech téměř 5000 návštěvníků denně. Takto významný tlak návštěvníků s sebou nese problémy, jako jsou vstupy do ZCHÚ mimo značené cesty, odhazování odpadků v okolí cesty, budování kamenných sloupců či existenci rozsáhlé "fekální zóny" v podstatě kolem celé cesty mezi Pustevnami a Radhoštěm. Vzhledem k extrémní návštěvnosti území je nutné udržet v terénu stabilizované komunikační trasy, a to za pomoci zpevňování povrchu (štět, asfalt, mechanicky zpevněné kamenivo...) či zábradlí. Nezbytné je rovněž vyřešení otázky veřejných toalet, a to nejen v okolí sochy Radegasta, ale i dále na hřebeni (hotel Radhošť a okolí vysílače). Území se neobejde bez intenzivní profesionální průvodcovsko-strážní služby. Vzhledem k propojenosti problematiky

s Pustevnami je zapotřebí rovněž regulace kapacity parkování v oblasti pustev a instalace funkčního informačního systému na příjezdových komunikacích o naplněnosti parkovišť v místech, kde by dokázal návštěvníka informovat v dostatečném předstihu o zaplnění kapacit.

13. Kněhyně - Čertův mlýn

Plocha se nachází na severních a východních úbočích masivu Kněhyně a Čertova mlýna. Součástí plochy je NPR Kněhyně– Čertův mlýn, PP Kněhyňská jeskyně a PR Klíny. Územím prochází několik značených turistických tras, avšak vlastní vrchol Kněhyně je od roku 2007 nejen mimo značené turistické trasy, ale od roku 2013 jsou zde i na přístupových cestách instalovány mechanické zábrany a vysvětlující tabule o zákazu vstupu z důvodu ochrany jeřábka a tetřeva. Všechny tyto prvky je nutno udržovat i v následujících obdobích, a to včetně sledování počtu průchodů na vrchol Kněhyně (který i přes všechny překážky nelegálně navštíví téměř 5000 návštěvníků ročně). Území je méně navštěvovanou alternativou k blízkému přeplněnému hřebeni Pustevny-Radhošť, a to zejména kvůli absenci restauračních zařízení a dalších atraktivit. Ve stejném duchu je zapotřebí území uchovat i do budoucna. Mimo infrastrukturu spojenou se zabráněním vstupu do prostoru NPR Kněhyně je v území instalován povalový chodník na Čertově mlýně, který je zapotřebí udržovat také v budoucnu. Samostatnou kapitolou je erozně ohrožená stezka na Čertův mlýn, kterou je nutno rekonstruovat, a to tak, aby nebyla průjezdná pro cyklisty.

14. Poledňana

Plocha leží na severním úbočí vrchu Těšíňočka a Okrouhlice. Součástí plochy je PR Poledňana. Plocha je pod minimálním tlakem návštěvnosti a tento standard je zapotřebí zachovat také v budoucnu, a to i přesto, že lze předpokládat postupné zvyšování tlaku na území v souvislosti s rostoucí extrémní návštěvností oblasti Lysé hory.

15. Javorník

Plocha se nachází na severním úbočí hřebene Javorníků mezi Stolečným vrchem a Černou horou. Součástí plochy je PR Malý Javorník. Značené turistické a cykloturistické trasy jsou vedeny až na krátké úseky mimo plochu, zejména po vlastním pohraničním hřebeni. Vzhledem k identifikovaným klíčovým hrozbám je v segmentu nežádoucí pohyb návštěvníků mimo značené turistické a cykloturistické cesty, a to jak v PR Malý Javorník, tak ve zbytku plochy segmentu. Vzhledem k rozšířeným neoprávněným přejezdům motorových vozidel přes státní hranici a po pohraničním hřebeni je potřebné důsledně dbát na zamykání instalovaných závor na vjezdech do lesa a jejich instalaci v profilech, kde scházejí.

2.8. Určení podporovaných směrů rozvoje území vůči návštěvníkům

Oblast CHKO Beskydy je jednou z nejvíce navštěvovaných horských oblastí v České republice. Vzhledem k tomu, že ve spádové oblasti do 1,5 hodiny cesty autem žije více než 6 milionů potenciálních návštěvníků, je tlak na rozvoj území za hranicí udržitelnosti. S přihlédnutím k očekávanému růstu návštěvnosti kopírujícímu celorepublikové trendy je pro uchování hodnot území bezpodmínečně nutný aktivní management návštěvnosti.

I přes snahu některých subjektů pracujících v cestovním ruchu o profilování Beskyd jako území módních adrenalinových zážitků jak zimních, tak letních, jsou **Beskydy v očích návštěvníků vnímány hlavně jako území ideální pro klidnou rodinnou rekreaci**. Vyhledávány jsou pro své domácí prostředí, které je odlišné od krkonošských, tatranských či alpských středisek. Tento trend v návštěvnosti respektující přírodní i geografické podmínky území je nutné podporovat, a to včetně prezentací a informačních materiálů destinačních managementů.

Jako nejproblematictější se z hlediska dopadu na předměty ochrany území jeví chování části pěších sportovních návštěvníků, výletníků, sběračů, lovců zážitků či cyklistů, kteří nerespektují zákazy a vstupují či vjíždějí do ZCHÚ mimo značené cesty. Problémem je také nárazová návštěvnost v době konání sportovních či kulturních akcí či v době inverzí v ostravské aglomeraci.

Tyto problémy souvisejí se stávajícím stylem propagace destinace, který vytváří částečně nereálná očekávání návštěvníků (místo svobodných, dramatických adrenalinových zážitků či místo bez lidí, kde zažijete romantické okamžiky v přírodě). Dalším problémem je koncentrace pobytové turistiky a hromadných akcí v hlavní sezónu, která vede k vysoké návštěvnosti hlavních center. V okamžiku, kdy návštěvníci vnímají centrum jako přeplněné, mají zvýšenou tendenci hledat klidná místa v nejcennějších částech přírody.

Doporučení:

- nebudovat další turistické atraktivity (rozhledny, lanovky, bobové dráhy, golfové hřiště...) v území nad rámec rekonstrukcí stávajících objektů
- nevymezovat v územních plánech obcí uvnitř hranic CHKO nové plochy rekreace (§5 vyhl. 501/2006 Sb.)
- jakékoliv investice do návštěvnické infrastruktury v oblasti Pustevny–Radhošť realizovat pouze za předpokladu souběžného vyřešení problematiky chybějících veřejných WC provozovaných dlouhodobě stabilním partnerem (obcí). Vhodnost výběru konkrétní lokality je vždy nutno realizovat v součinnosti s AOPK ČR Regionálním pracovištěm Správa CHKO Beskydy ještě před zahájením prací na případných studiích či projektových dokumentacích
- umožnit výstavbu parkovišť v nástupních místech k významným lokalitám pouze v souvislosti s vybudováním aktivních parkovacích systémů informujících o zaplněnosti kapacit na příjezdových komunikacích v dostatečné vzdálenosti, změnit dopravní značení tak, aby nedocházelo k parkování mimo parkoviště. V územích s vybudovanými parkovacími kapacitami zajistit dodržování dopravních předpisů v součinnosti s Policií ČR a obcemi
- upravit prezentaci destinace tak, aby bylo jasné, že jde o hojně navštěvované místo. Jasně upozorňovat i v rámci propagace na skutečnost, že jsou Beskydy zvláště chráněným územím,

ve kterém pro návštěvníky platí určitá omezení a pravidla. Při přípravě prezentace zohlednit omezení využití území CHKO z hlediska cestovního ruchu

- sladit kalendář hromadných akcí v hlavní sezóně s kapacitou infrastruktury a preferovat menší akce pro pobytové návštěvníky před velkými akcemi s mnohatisícovou účastí
- v exponovaných lokalitách provádět intenzivní strážně – průvodcovskou činnost s cílem usměrnit chování návštěvníků a pomoci jim vnímat hodnoty území
- využívat všech možností, jak působit na návštěvníky, aby pochopili hodnotu území a potřebu jeho ochrany související s omezením pohybu (informace v TIC, prostřednictvím místních průvodců, v IS CHKO Beskydy – Dolní Lomná, v připravovaném Trezoru přírody (možném IS CHKO Beskydy) - Horní Lideč, v připravovaném DP Beskyd, na webových stránkách, v mapách u ubytovatelů...)